

การสร้างสรรค้ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก”

The Creative Performance : King Taksin the Great's Guard Soldiers

ช้ช สุวรรณเบญจงค์

Chut Suwanbenjank

วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทุบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Chanthaburi College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute

(Received : Apr 20,2021 Revised : Jun 16,2021 Accepted : Jun 29,2021)

บทคัดย่อ

งานสร้างสรรค์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในวีรกรรมก้ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและทหารเอกคู่พระทัย กระบวนการร้การบ้การบอง จากตำรา เอกสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านนาฏศิลป์และการเล่นกระบ้การบอง รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำมาวิเคราะห์หลักและแนวคิดการประดิษฐ์กระบวนท่าร้

ผลการศึกษาพบว่า ทหารเอกคู่พระทัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มี 4 ท่าน คือ พระยาพิชัย พระเชียงเงิน หลวงพรหมเสนา และหมื่นราชเสนาหา โดยแต่ละท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์งานตามองค์ประกอบการแสดง ซึ่งประกอบด้วย 1. ดนตรีและเพลงร้อง จำนวน 6 เพลง ได้แก่ เพลงกรวากลาง เพลงโยนดาบ เพลงเขมรสุดใจ เพลงสิงโต เพลงสารถิ์ และเพลงข้างประสานงา 2. เครื่องแต่งกาย และ 3. อุปกรณ์การแสดง กระบวนท่าร้การบองเป็นกระบวนท่าร้การบองที่มีลีลาท่าร้การบองการเล่นกระบ้การบองผสมผสานกับลีลาท่าร้การบองอย่างนาฏศิลป์ไทย เป็นการร้การบองเพลง มีการตีบท ใช้บทประกอบบ้ร้อง โดยแสดงถึงลักษณะเฉพาะตัวของทหารเสือพระเจ้าตาก

ขั้นตอนการแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 ประชุมพลผจญศึก สือให้เห็นถึงความเข้มแข็ง ความเชี่ยวชาญในการใช้อาวุธของทหารกล้าในสมัยกรุงศรีอยุธยา ช่วงที่ 2 สี่หาญฮึกเคียงราชา แสดงให้เห็นถึงความเก่งกล้าของเหล่าทหารเสือ พระเจ้าตากที่มีความรอบรู้ในศาสตร์แต่ละแขนง ช่วงที่ 3 ยกโยธาพิทาพาล สือให้เห็นถึงสมรรถนะของกองกำลังพระเจ้าตากที่พร้อมจะต่อสู้ปกป้องประเทศชาติ ถวายชีวิตเป็นราชพลี สมกับได้ช้ชื่อว่า “ทหารเสือพระเจ้าตาก”

การสร้างสรรค้ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” นี้ สามารถนำมาใช้เป็นชุดการแสดงเฉพาะในการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และนำไปแสดงเป็นชุดวิพิธศนาได้

คำสำคัญ : ทหารเสือ , พระเจ้าตาก , การสร้างสรรค์การแสดง

Abstract

The purpose of the study was to create the performance “King Taksin the Great's Guard Soldiers” The study was a qualitative research. The data were collected from the documents about the history of King Taksin the Great and his guard soldiers' bravery, the martial art, in-depth interview and focus group from the martial art experts and the Thai theatrical luminaries.

The results of the study were King Taksin the Great had four guard soldiers. They were Phraya Phichai, Phra Chiang-ngoen, Luang Phromsena and Moen Ratchasaneha. Their characters were different. The components of the performance used for this creativity were : 1) music and 6 songs : PhlengKraowklang, PhlengYondap, PhlengKhamensudchai, Singto, Sarathi and PhlengCnangprasan-nga. 2) the costumes and 3) the props. The martial art dance and Thai theatrical dance were combined by the songs. The lyrics presented the characters of King Taksin the Great's Guard Soldiers.

The performance was divided in three parts. The first part was Prachumphonphachonsuk or Soldiers Gathering. It showed soldiers' strength and the abilities of using the weapons in Ayutthaya period. The second part was Sihanhukkhiangracha or 4 Guard Soldiers. It showed King Taksin the Great's Guard Soldiers' strength and their abilities of using the weapons. The last part was Yokyothabithaphan or Fighting the Enemies. It showed King Taksin the Great's guard soldiers who sacrificed their lives for their King and their nation. Because of their bravery, they had been known as King Taksin the Great's Guard Soldiers.

This creative performance, King Taksin the Great's guard soldiers would be shown to honor their bravery for the specific occasion and for the general shows.

Keywords : Guard soldiers , King Taksin the Great , The Creative Performance

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงความเป็นอารยประเทศ ประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบันนั้นก็เนื่องมาจากมีวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ประจำชาติอย่างเด่นชัด นาฏศิลป์และดนตรีไทยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าและสำคัญของชาติอย่างยิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ทำนุบำรุงและพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์นับเป็นกลวิธีหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ ทำนุบำรุงและพัฒนา เนื่องมาจากการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ประกอบไปด้วยการสร้างสรรคแนวคิด การออกแบบนาฏศิลป์รูปแบบใหม่ รวมทั้งการนำผลงานในอดีตมาปรับปรุงสร้างสรรค์และพัฒนา โดยอาศัยกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและวิธีการที่เหมาะสม เป็นผลให้นาฏศิลป์สร้างสรรค์นั้นมีความสมบูรณ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เพิ่มพูนโดยไม่มีที่สิ้นสุด

การสร้างสรรคนาฏศิลป์เป็นความงาม ความสุนทรีย์ในศิลปะหลายแขนงที่มีมาแต่อดีต นาฏศิลป์จึงเป็นทั้งเครื่องบันเทิง เรืองรมย์และส่วนหนึ่งของพิธีกรรม แสดงถึงระเบียบ สังคม อำนาจ การปกครอง บ่งบอกเอกลักษณ์ของชาติ ดังนั้นนาฏศิลป์จึงมีบทบาทในสังคมทุกยุคทุกสมัย การเกิดการพัฒนาและการสร้างสรรค์เป็นปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงในงานนาฏศิลป์ เหมือนกับผลงานศิลปะแขนงอื่น ๆ กล่าวคือเมื่อมีความนิยมสูงสุดแล้วก็จะเสื่อมความนิยมลงจะด้วยเหตุอันน่าประหลาด การเกิดใหม่ของศิลปะย่อมมีการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานขึ้น ผลงานที่สร้างสรรค์ใหม่จะดำรงคงอยู่ได้ก็ด้วยมาตรฐานของผลงาน การอนุรักษ์และการสร้างสรรค์จึงเป็นวิถีที่ควบคู่กัน การอนุรักษ์ช่วยให้นาฏศิลป์ของชาติที่มีคุณค่ามิให้สูญหาย ส่วนการสร้างสรรคส่งเสริมให้มีผลงานใหม่ ๆ เกิดขึ้นในวงการนาฏศิลป์ไทย

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ได้ผ่านมรสุมทั้งทางด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ การรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการเมืองการปกครอง ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยเกิดความแข็งแกร่งและผ่านพ้นสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ แม้จะมีความสูญเสียน้ำตาหลายครั้งแต่ก็ยังคงเอกราชมาจนถึงทุกวันนี้ สถานการณ์และวีรกรรมต่าง ๆ ได้สร้างวีรบุรุษที่ควรแก่การ ยกย่อง และมหาราชในราชวงศ์ต่าง ๆ ของประเทศไทยได้แสดงความกล้าหาญ ได้รับคำกล่าวขวัญถึงพระเกียรติยศอันเกรียงไกร ในแต่ละยุคสมัยสร้างความภาคภูมิใจ และเป็นบทเรียนที่สำคัญในการแสดงถึงความรัก ความสามัคคี และการเสียสละของคนในชาติ

เหตุการณ์ที่สำคัญของประวัติศาสตร์ไทยที่จะกล่าวถึง คือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อครั้งพระยาตากนำทหารตีฝ่าวงล้อมพม่าไปทางทิศตะวันออก เพื่อรวบรวมผู้คนและยุทโธปกรณ์สู้รบกับกองทัพพม่าอีกครั้ง พระยาตากต้องการยึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นที่มั่นเพื่อรวบรวมไพร่พลกลับมาตีพม่า จึงสั่งทหารทุกคนว่า “เราจะตีเมืองจันทบุรีในค่ำวันนี้ เมื่อกองทัพพม่าเสร็จแล้ว ทิ้งนายไพร่ให้เททิ้งอาหารที่เหลือ และต่อยหม้อเสียให้หมด หมายไปกินข้าวเข้าด้วยกันในเมืองเอาวันพรุ่งนี้ ถ้าตีเอาเมืองไม่ได้ในค่ำวันนี้ ก็จะได้ตายเสียด้วยกันให้หมดทีเดียว” พระยาตากขึ้นคอช้างพังศรีบุญชูเข้าพังประตูเมืองและสามารถยึดเมืองจันทบุรีได้หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาแล้ว ๒ เดือน หลังจากนั้นพระยาตากได้เคลื่อนทัพไปยังเมืองตราด พวกกรมการและราษฎรเกิดความเกรงกลัวต่างพากันมาอ่อนน้อมโดยดี ที่ปากน้ำเมืองตราดมีเรือสำเภาจีนมาทอดทุ่นอยู่หลายลำพระยาตากได้เรียกนายเรือมาพบ แต่พวกนายเรือจีนขัดขืนต่อสู้อาณาจักรจึงนำกองเรือไปล้อมสำเภาจีนเหล่านั้น ได้ทำการต่อสู้กันอยู่ประมาณครึ่งวันพระยาตากก็ยึดสำเภาจีนได้หมดได้ทรัพย์สินสิ่งของมาเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นพระยาตากเตรียมกำลังรบพร้อมสรรพแล้วจึงได้เคลื่อนพลกลับไปยังกรุงศรีอยุธยาทางด้านปากแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อทำการขับไล่ทหารพม่าที่ยังคงเหลืออยู่ออกไปได้สำเร็จ ประเทศไทยจึงได้เป็นเอกราชจนทุกวันนี้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2542 : 78) ซึ่งจะเห็นได้ว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงมี พระกรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวงแก่แผ่นดินไทย แต่ถ้าจะไม่กล่าวถึงผู้ร่วมอุดมการณ์หรือผู้ติดตามช่วยเหลือพระองค์ท่านในการสร้างวีรกรรมครั้งนี้ให้แก่แผ่นดินได้เป็นเอกราชอีกครั้งคงไม่ได้ ผู้ร่วมอุดมการณ์หรือทหารเอกคู่พระทัยของพระองค์ท่านที่เป็นที่กล่าวขานก็คือ

พระเชียงเงิน เป็นเจ้าเมืองเชียงเงิน ซึ่งเป็นเมืองจัตวาขึ้นอยู่กับเมืองตาก จึงมีความคุ้นเคยกับเจ้าเมืองตาก (พระเจ้าตากสิน) เป็นอย่างดี จึงได้เข้าร่วมด้วยกับพระยาตากตั้งแต่เริ่ม ต่อมาพระเชียงเงินได้รับโปรดเกล้าฯ ให้รับตำแหน่งของขุนนางส่วนกลาง ในระหว่างทางเดินทัพออกจากกรุงศรีอยุธยาไปเมืองระยอง (ตอนนั้นพระเจ้าตากสิน ได้ประกาศพระองค์เป็นมหากษัตริย์ของราชอาณาจักรอยุธยา หลังจากหนีออกจากอยุธยาแล้ว) พระราชพงศาวดารกล่าวไว้ในคราวที่ทรงต่อสู้อาณาจักรที่เมืองระยอง พระเชียงเงินได้รับตำแหน่งที่ “ท้ายน้ำ” (ครุสภา, 2512 : 9) จะเห็นได้ว่าพระเชียงเงินเป็นทหารคู่พระทัยที่ได้รับความไว้วางพระราชหฤทัย และยังเป็นผู้ให้ความรู้ด้านวิชาการ การรบ และแผนการต่อสู้อาณาจักรกับพระเจ้าตากสิน ถือว่าเป็นทหารคนสนิทที่สุดคนหนึ่งเหมือนกัน

พระยาพิชัย ได้ถวายตัวเป็นทหารของเจ้าเมืองตาก (พระเจ้าตากสิน) ท่านรับใช้จนเป็นที่โปรดปรานมาก ได้รับยศเป็น "หลวงพิชัยอาสา" เมื่อเจ้าเมืองตากได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระยาวชิรปราการ ครองเมืองกำแพงเพชร หลวงพิชัยอาสาได้ติดตามไปรับใช้อย่างใกล้ชิด และเป็นเวลาเดียวที่พม่ายกทัพล้อมกรุงศรีอยุธยา พระยาวชิรปราการพร้อมด้วยหลวงพิชัยอาสาและทหารหาญ ได้เข้าปะทะต่อสู้จนได้ชัยชนะ ได้ขังม้าอาหารพอสมควร เข้าสู่รบกับทัพพมามีชัยชนะหลายครั้งหลายคราว พระเจ้ากรุงธนบุรีได้รับการต้อนรับจากประชาชน และได้รับการยกย่องขึ้นเป็นผู้นำเมื่อกอบกู้เอกราชได้แล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองกรุงธนบุรีและได้โปรดเกล้าฯ ให้หลวงพิชัยอาสา เป็นจมื่นไวยวรนาถ เป็นทหารเอกราชองครักษ์ในพระองค์ ต่อมาในปี พ.ศ.2311 พม่าได้ยกทัพมาอีกหนึ่งหมื่น สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พร้อมด้วยจมื่นไวยวรนาถ ได้เข้าโจมตีจนทะเลแตกพ่ายไป และได้มีการสู้รบปราบก๊กต่าง ๆ อีกหลายคราว เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จกลับกรุงธนบุรี พระองค์ได้โปรดตั้งจมื่นไวยวรนาถ เป็น "พระยาสิทธิราชเดโช" มีตำแหน่งเป็นนายทหารเอกราชองครักษ์ตามเดิม สู้ตายเมื่อปราบก๊กพระเจ้าฝางได้แล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงปูนบำเหน็จความชอบให้ทหารของพระองค์โดยทั่วหน้า ส่วนพระยาสิทธิราชเดโช (จ้อย หรือ ทองดี ฟินขาว) นั้น ได้โปรดเกล้าฯ บำเหน็จความชอบให้เป็นพระยาพิชัยปกครองเมืองพิชัย อันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนแต่เยาว์วัย

หลวงพรหมเสนา ท่านได้มารับราชการติดตามพระยาตาก มียศ "จ่าเมือง" รับใช้ใกล้ชิดพระยาตาก ท่านชอบวิชาอาคม ด้านไสยศาสตร์ มีความชำนาญในการใช้ธนู เป็นหมอสักยันต์ให้แก่บรรดาทหาร ท่านมีความสามารถสูง รอบรู้หลากหลายทั้งเจรจาติดต่อการทูต การวางแผนต่าง ๆ ทางด้านศาสนพิธี รวมทั้งทางโหราศาสตร์ ท่านมีอุปนิสัยดี เจ้าระเบียบแบบแผนไม่ยอมให้ใคร ยอมให้เจ้านายคนเดียวร่วมตีฝ่าวงล้อมพม่ากับพระยาตากตลอดจนสู้รบในศึกต่าง ๆ หลังจากพระยาตากสถาปนาปราบดาภิเษกขึ้นเป็น "พระเจ้ากรุงธนบุรี" ก่อนศึกเจ้าพระฝางได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น "พระยาอนุรักษภูธร" เมื่อเสร็จศึกเจ้าพระฝาง บ้านเมืองเริ่มเป็นปึกแผ่น ได้รับบำเหน็จความดีความชอบโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น "พระยานครสวรรค์" สำเร็จราชการนครสวรรค์ ในศึก "บางแก้ว" เมืองราชบุรี ท่านได้รับบัญชาให้ไปช่วยพระยาธิเบศร์บดีในการต่อสู้พม่า และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้า ทรงพระราชทานอาญาสิทธิ์ มีพระแสงดาบข้างหนึ่ง หากผู้ใดย่อหย่อนให้ลงพระราชอาญาได้ตามกำหนดพิชัยสงคราม และทรงพระราชทานไพร่พลพร้อมอาวุธและม้าต้นม้าหนึ่ง แล้วทรงถอดพระธำมรงค์เพชรวงหนึ่ง และทรงพระราชทานพรว่า "ชะยะตุ กะวัง สัพพะศัตรู วินาสสันติ" พระพรหมเสนาเป็นผู้ที่พระองค์โปรดปรานไว้วางพระทัยมาก ท่านมีความเด็ดขาดในการศึกสงคราม

หมื่นราชเสนหา เดิมชื่อว่า "บุญมา" ต่อมาได้รับราชการในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสุริยาศน์อมรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ) ตำแหน่ง นายสุจินดา หุ้มแพร (ได้รู้จักกับพระยาตากมาก่อน เมื่อครั้งรับราชการอยู่นั้น) เมื่อ พ.ศ.2310 กรุงศรีอยุธยาใกล้จะเสียกรุงแก่พม่า นายสุจินดากับเพื่อน ๆ ได้ลอบหนีออกจากเมืองมาอาศัยอยู่กับพี่สาวที่บางกอก (คงจะเมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกแล้วหรือใกล้จะแตกแล้ว) และได้ข่าวว่าพระยาตากไปตั้งตัวที่จันทบุรีมีกำลังมากจะยกทัพมาตีอยุธยาคืน นายสุจินดา หุ้มแพร ได้ฝากภรรยาและทรัพย์สมบัติไว้กับพี่สาว แล้วพาพรรคพวกบางคนเดินทางไปจันทบุรีทางบกโดยผ่านบางปลาสร้อย พระยาตากได้รับนายบุญมาไว้เป็นพรรคพวก ด้วยความสามารถส่วนตัวของนายบุญมาเด่นมาก จนทำให้ได้รับความไว้วางพระทัยสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระมหามนตรี เจ้ากรมพระตำรวจในขวา (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536 : 66-68) นับว่าเป็นทหารเสือที่เลื่องลือไปทั่วทั้งสิบทิศ ได้ร่วมกระทำศึกสงครามขับไล่ริราชศัตรูปกป้องพระราชอาณาจักรตลอดรัชกาล และเข้ารับราชการต่อในแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้สนองงานจนได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท กรมพระราชวังบวรสถานมงคล"

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และความสามารถของทหารเอกคู่พระทัย ในการช่วยกันปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทยไว้ให้ลูกหลานได้อยู่อาศัยกันอย่างสุขสบายในทุกวันนี้ ก็เพราะการเสียสละเลือดเนื้อ และชีวิตของบรรพชนไทย ซึ่งควรแก่การเคารพ ยกย่อง และเชิดชูวีรกรรมให้เป็นที่ตระหนัก ฟังระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ และทหารหาญกล้าที่ร่วมกันใช้สรรพวิธี ที่จะรักษาผืนแผ่นดินไว้ให้ชาวไทยทุกคน การแสดงออกถึงความจงรักภักดีในรูปแบบของการแสดง จำลองเหตุการณ์ให้ทราบถึงความเป็นมาของเรื่องราว ความสำคัญ เป็นการสร้างสรรค์ชุดการแสดงเพื่อแสดงถึงพระเกียรติคุณ วีรกรรมของวีรชนต่าง ๆ แสดงความยิ่งใหญ่ของเหตุการณ์ในแต่ละยุคแต่ละสมัย ดังเช่น ระเบียบการวีรสตรี แสดงถึงวีรกรรมของท้าวเทพกษัตรีและท้าวศรีสุนทร ระเบียบการไทย เพื่อเชิดชูเกียรติ วีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นต้น แต่วีรกรรมในการกู้ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จากการเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 โดยใช้เวลาในการกอบกู้เอกราช เพียง 7 เดือน อีกทั้งวีรกรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดจันทบุรี เป็นจุดสำคัญในการกอบกู้เอกราชดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้เขียนบทและกำกับการแสดง แสง เสียง เรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทั้งในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด ได้เล็งเห็นความสำคัญในการที่จะเชิดชูเกียรติพระองค์ท่าน ให้เยาวชนได้ตระหนักถึงพระมหากษัตริย์คุณที่มีต่อประเทศชาติ

ด้วยความสำคัญดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสร้างสรรค์ชุดการแสดง "ทหารเสือพระเจ้าตาก" เพื่อรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณและพระปรีชาสามารถของพระองค์ รวมถึงทหารคู่พระทัยที่มีความสำคัญในการร่วมกันกอบกู้เอกราชของชาติในครั้งนั้น และใช้เป็นระบำเทิดพระเกียรติพระองค์ท่านในวันคล้ายวันปราบดาภิเษกสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในทุกปีของจังหวัดจันทบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก”

ระเบียบวิธีวิจัย

การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” เป็นการสร้างสรรค์ที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในวีรกรรมกู้ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและทหารเอกคู่พระทัย นำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ขึ้นเป็นชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” โดยมีวิธีดำเนินการสร้างสรรค์ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่

- 1.1.1 หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเษก จังหวัดจันทบุรี
- 1.1.2 หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จังหวัดจันทบุรี
- 1.1.3 ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดจันทบุรี
- 1.1.4 อนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดจันทบุรี
- 1.1.5 อุทยานเรือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช บ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี
- 1.1.6 วัดพลับ ตำบลบางกะจะ จังหวัดจันทบุรี
- 1.1.7 ห้องประวัติศาสตร์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
- 1.1.8 กรมอุทยานเรือ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- 1.1.9 สำนักหอสมุดแห่งชาติ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- 1.1.10 สำนักดาบพุทธไสยวรรค์ จังหวัดกาญจนบุรี

การศึกษาเอกสารจากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพระประวัติความเป็นมาของวีรกรรมการกู้ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ขึ้นเป็นชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก”

1.2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้เกี่ยวกับพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และผู้ที่มีความรู้ทางด้านศิลปะการต่อสู้ (กระบี่กระบอง) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Interview Guide) โดยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น และผู้มีความรู้ทางด้านศิลปะการต่อสู้ (กระบี่กระบอง) จำนวน 5 คน แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและทหารเอกคู่พระทัย ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดจันทบุรี และทักษะการต่อสู้ด้วยอาวุธชนิดต่าง ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open – Ended)

การตรวจสอบเครื่องมือ เครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วนำไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษาโครงการ จากนั้นนำมาแก้ไข ปรับปรุง และเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นตามเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ

3. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วจะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งบางครั้งอาจทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงใช้การตรวจสอบข้อมูลที่ได้เพื่อให้สอดคล้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน คือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้วยข้อมูลโดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากัน จะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่ โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้เอกสาร วิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีที่แตกต่างกันจะได้ผลเหมือนกัน ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกภาพ บันทึกเสียงและจากการจดบันทึกในลักษณะลายลักษณ์อักษร มาถอดเนื้อหา และสรุปความเป็นเชิงพรรณนา นำเสนอเป็นความเรียง

3.2 นำข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open – Ended) นำมาวิเคราะห์ และสรุปความเป็นเชิงพรรณนา นำเสนอเป็นความเรียง

3.3 นำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์จากผู้ทรงคุณวุฒินำมาวิเคราะห์ และสรุปความเป็นเชิงพรรณนา นำเสนอเป็นความเรียง โดยใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดังนี้ นิยามความเชื่อ ทฤษฎีการสร้างสรรคการแต่ง ทฤษฎีทัศนศิลป์ ทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว ทฤษฎีกระบี่กระบอง เพื่อนำผลการศึกษามาเขียนรายงานการสร้างสรรค เรื่อง การสร้างสรรคชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก”

ผลการวิจัย

การสร้างสรรคชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรคชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” โดยศึกษาประวัติความเป็นมา ลักษณะสำคัญของทหารเอกคู่พระทัย และวีรกรรมการกู้ชาติของเหล่าทหารกล้าของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นำมาสู่การสร้างสรรคขึ้นเป็นชุดการแสดง

การสร้างสรรคชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” เป็นการสร้างสรรคกระบวนการทำรำของทหารเอกคู่พระทัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อครั้งกอบกู้เอกราชในปี พ.ศ. 2310 จากบทประพันธ์ที่แต่งขึ้นมาใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณและพระปรีชาสามารถของพระองค์ รวมถึงทหารคู่พระทัยที่มีความสำคัญในการร่วมกันกอบกู้เอกราชของชาติในครั้งนั้น และใช้เป็นระบำเทิดพระเกียรติพระองค์ การสร้างสรรคชุดการแสดงเพื่อแสดงถึงพระเกียรติคุณวีรกรรมของวีรชนต่าง ๆ แสดงความยิ่งใหญ่ของเหตุการณ์ในแต่ละยุคแต่ละสมัย เช่น ระบำกราววีรสตรี แสดงถึงวีรกรรมของท้าวเทพกษัตรีและท้าวศรีสุนทร ระบำนักรบไทย เพื่อเชิดชูเกียรติวีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แต่วีรกรรมในการกู้ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 โดยใช้เวลาในการกอบกู้เอกราชเพียง 7 เดือน ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดในการสร้างสรรคชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” ขึ้นโดยนำบุคลิก ความสามารถของทหารเอกคู่พระทัย ซึ่งมีด้วยกัน 4 ท่าน คือ พระยาพิชัย พระเชียงเงิน หลวงพรหมเสนา และหมื่นราชเสนหา พร้อมทั้งทหารหาญผู้กล้าในวีรกรรมกู้ชาติครั้งนั้น แล้วจึงจัดทำบทประพันธ์ ประดิษฐ์สร้างสรรคทำรำ และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย จนเป็นกระบวนการทำรำที่สมบูรณ์

รูปแบบการแสดง การสร้างสรรคชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” นี้ ใช้เวลาในการแสดงประมาณ 10-11 นาทีผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการแสดงขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ประกอบด้วย

ช่วงที่ 1 ประชุมพลผลบุญศึก สื่อให้เห็นถึงกระบวนการจัดทัพในสมัยโบราณ โดยมีขั้นตอนจากพลทหารไปจนถึงนายทหารผู้ควบคุมกองทัพ แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง ความเชี่ยวชาญในการใช้อาวุธแต่ละประเภท การจำลองกระบวนการต่าง ๆ ตามที่ปรากฏหลักฐานที่ศึกษา ซึ่งล้วนเป็นขั้นตอนที่แฝงไว้ด้วยคติความเชื่อ ประเพณีและค่านิยมของการจัดทัพในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

ช่วงที่ 2 สี่หาญฮึกเคียงราชา สื่อให้เห็นถึงความเก่งกล้าสามารถของทหารเสือแต่ละท่านที่มีความรอบรู้ในศาสตร์แต่ละแขนงที่พระเจ้าตากสามารถหยิบนำมาใช้ในการทำสงครามกอบกู้เอกราชของชาติไทย โดยแยกนำเสนอแต่ละท่าน เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

ช่วงที่ 3 ยกโยธาปีฑาพาล สื่อให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะของกองกำลังพระเจ้าตาก ที่พร้อมจะต่อสู้ป้องกันเอกราชของชาติจากอริราชศัตรู พร้อมพลีกายถวายชีวิตเพื่อชาติและแผ่นดินอันเป็นที่รักยิ่ง โดยมีผู้นำที่ยิ่งใหญ่อย่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

องค์ประกอบการแสดง ประกอบด้วย

ผู้แสดง สำหรับผู้แสดงในการแสดงสร้างสรรค ชุด “ทหารเสือพระเจ้าตาก” ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย และศิลปะการต่อสู้ด้วยอาวุธไทย (กระบี่กระบอง) เป็นอย่างดี โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้แสดง ดังนี้

1. พระเจ้าตาก โดยคัดเลือกจากนักแสดงชายที่มีรูปร่างสันทัด มีความแข็งแรง และ สีมิวสองสี คือ ขาวเหลือง มีความสามารถในด้านนาฏศิลป์ไทยและศิลปะการต่อสู้ สามารถรำได้ตรงตามท่วงทำนองเพลงและจังหวะ ซึ่งเป็นมาตรฐานของการเรียนนาฏศิลป์โขนละคร

2. พระยาพิชัย โดยคัดเลือกจากนักแสดงชายที่มีรูปร่างสันทัด มีความแข็งแรง และ สีมิวสองสี คือ ดำแดง มีความสามารถในด้านนาฏศิลป์ไทย และกระบี่กระบอง (ดาบสองมือ) เป็นอย่างดี สามารถรำได้ตรงตามท่วงทำนองเพลงและจังหวะ ซึ่งเป็นมาตรฐานของการเรียนนาฏศิลป์โขนละคร

3. พระเชียงเงิน โดยคัดเลือกจากนักแสดงชายที่มีรูปร่างสันทัด มีความแข็งแรง และสีมิวสองสี คือ ดำแดง มีความสามารถในด้านนาฏศิลป์ไทย และกระบี่กระบอง (หอก ง้าว) เป็นอย่างดี สามารถรำได้ตรงตามท่วงทำนองเพลงและจังหวะ ซึ่งเป็นมาตรฐานของการเรียนนาฏศิลป์โขนละคร

4. หลวงพรหมเสนา โดยคัดเลือกจากนักแสดงชายที่มี รูปร่างสันทัด มีความแข็งแรง และสีผิวสองสี คือ ดำแดง มีความสามารถในด้านนาฏศิลป์ไทย และกระบี่กระบอง (พลอง ทวน) เป็นอย่างดี สามารถรำได้ตรงตามท่วงทำนองเพลงและจังหวะ เป็นมาตรฐานของการเรียนนาฏศิลป์โขน ละคร

5. หมื่นราชเสนาหา โดยคัดเลือกจากนักแสดงชายที่มีรูปร่างสันทัด มีความแข็งแรง และสีผิวสองสี คือ ดำแดง มีความสามารถในด้านนาฏศิลป์ไทย และกระบี่ กระบอง (ดาบสองมือ) เป็นอย่างดี สามารถรำได้ตรงตามท่วงทำนองเพลงและจังหวะ เป็นมาตรฐานของการเรียนนาฏศิลป์โขนละคร

6. พลทหาร โดยคัดเลือกจากนักแสดงชายที่มี รูปร่างสันทัด มีความแข็งแรง และสีผิวสองสี คือ ดำแดง ไล่ระดับความสูงที่พอเหมาะในกลุ่ม เพื่อความสะดวกต่อการจับคู่ และการแปรแถว มีความสามารถในด้านนาฏศิลป์ไทย และกระบี่กระบองเป็นอย่างดี สามารถรำได้ตรงตามท่วงทำนองเพลงและจังหวะ ซึ่งเป็นมาตรฐานของการเรียนนาฏศิลป์โขน ละคร จำนวน 8 คน (สามารถเพิ่มได้ตามความเหมาะสมของเวที)

เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้ออกแบบสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายขึ้นมาใหม่ โดยนำแนวคิดชุดเครื่องแต่งกายมาจากนักโบราณคดีมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายให้มีความสวยงาม ถูกต้อง สมบูรณ์ตามแบบ โดยรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับแนวคิดและรูปแบบจำลอง ผสมผสานกับวัสดุสมัยใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้น เครื่องแต่งกายผู้แสดงแต่ละประเภท มีส่วนประกอบ ดังต่อไปนี้

1. เครื่องแต่งกายพระเจ้าตาก ประกอบด้วย ฉลององค์หรือเสื้อ (ทำด้วยผ้าสักหลาดสีดำ) สนับเพลหรือกางเกง (ทำด้วยผ้าสักหลาดสีดำ) พระภูษาหรือผ้าถุง (ผ้ายกดอกสีดำสอดดิ้นเงินและทอง) ผ้าคาดเอว (ทำด้วยผ้าตาดสีเหลืองหรือสีทอง) กรองคอ (ทำด้วยหนังสีน้ำตาล) สนับแขน (ทำด้วยหนังสีน้ำตาล) ประคำคอ (สีทอง) เข็มขัด (ทำด้วยโลหะสีทอง) พระมาลาหรือหมวก (สีดำ) และอาวุธ (ดาบมีฝัก ทำด้วยโลหะชุบทอง)

2. เครื่องแต่งกายทหารเสือ ประกอบด้วย เสื้อ (ทำด้วยผ้ากำมะหยี่สีแดง เขียว น้ำเงิน เหลือง ฟ้า) กางเกง (ทำด้วยผ้ากำมะหยี่สีแดง เขียว น้ำเงิน เหลือง ฟ้า) ผ้าถุง (ผ้ายกดอกสอดดิ้นเงินและทอง สีเขียว แดง เหลือง น้ำเงิน ชมพู) ผ้าคาดเอว (ทำด้วยผ้าตาดสีเหลืองหรือสีทอง) กรองคอ (ทำด้วยผ้ากำมะหยี่สีแดง เขียว น้ำเงิน เหลือง ฟ้า) สนับแขน (ทำด้วยหนังสีน้ำตาล) ประคำคอ (สีดำ) เข็มขัด (ทำด้วยโลหะสีทอง) หมวก (สีแดง เขียว น้ำเงิน เหลือง ฟ้า) และอาวุธ (ดาบมีฝักทำด้วยไม้ สีแดง)

3. เครื่องแต่งกายทหาร ประกอบด้วย เสื้อ (ทำด้วยผ้าโทเรสีส้ม) กางเกง (ทำด้วยผ้าโทเรสีส้ม) ผ้าถุง (ผ้าพิมพ์ลายสีเขียว) ผ้าคาดเอว (ทำด้วยผ้าโทเรสีน้ำเงิน) กรองคอ (ทำด้วยหนังสีน้ำตาล) สนับแขน (ทำด้วยหนังสีน้ำตาล) ประคำคอ (สีดำ) หมวก (สีแดง) และอาวุธ (ดาบโลหะไม่มีฝัก)

ภาพที่ 1 ลักษณะการแต่งกายพระเจ้าตาก
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 ลักษณะการแต่งกายทหารเสือ
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 ลักษณะการแต่งกายทหาร
ที่มา : ผู้วิจัย

อุปกรณ์ประกอบการแสดง ประกอบด้วย

1. ดาบคู่ ลักษณะของดาบหรือใบดาบทำด้วยเหล็กอย่างดี มีรูปแบนและโค้งตอนปลายเล็กน้อย ด้ามของดาบทำด้วยไม้เนื้อแข็งกลึงกลมยาวประมาณ 90 เซนติเมตร
2. ปืนยาว ลักษณะของปืนยาว กระบอกปืนทำด้วยเหล็ก ด้ามปืนทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ความยาวกระบอกปืนประมาณ 70 – 100 เซนติเมตร

ภาพที่ 4 ดาบคู่ (ดาบทหาร)
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 5 ปืนยาว
ที่มา: ผู้วิจัย

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ใช้วงปี่พาทย์ไม้แข็ง ประกอบด้วย ปี่ใน ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ ซ้องวงเล็ก ตะโพนไทย กลองทัด ฉิ่ง ฉาบ กรับ และ ปี่ชวา กลองแขก

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง เริ่มด้วยเสียงกังสดาล การอ่านโองการทำนองสรภัญญะบูชาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ต่อด้วยเสียงกลองเป็นการเปิดการแสดง เพื่อเพิ่มความเข้มข้นและตื่นเต้น เป็นการนำไปสู่การเล่าเรื่อง ต่อด้วยเพลง กราวกลาง หมายถึง การแสดงแสนยานุภาพ พลังอำนาจ พละกำลังความเข้มแข็งของเหล่าทหาร การแสดงความจงรักภักดี แสดงความยิ่งใหญ่ ความเกรียงไกรในความสามารถ ต่อมาใช้เพลงโยนดาบกับตัวละครพระยาพิชัย มีความหมายถึงความน่าเกรงขาม ความสง่างาม เพลงเขมรสุดใจมีความหมายถึงความเยือกเย็น สุขุม ซึ่งเหมาะกับตัวละครคือพระเชียงเงินที่เป็นผู้ใหญ่ เพลงสิงโตแสดงถึงความยิ่งใหญ่ รอบรู้ กล้าหาญ สมกับตัวละครหลวงพรหมเสนา เพลงสารถิมีความหมายถึงการแสดงอารมณ์ ความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ซึ่งเหมาะสมกับตัวหมื่นราชเสนาหา ที่มีความสามารถพิเศษในด้านคงกระพันชาตรี มีวิชาอาคม และเก่งกล้าในการรบ เพลงสุดท้ายคือเพลงช้างประสานงาขึ้นเดียว เป็นการรวบรวมสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ความเก่งกล้าในหลาย ๆด้าน ณ ที่แห่งเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงสรรพกำลังที่รวมใจกันเพื่อมาสู้ชาติคู่แผ่นดิน

บทประพันธ์ ได้จากการศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาของทหารกล้าในวีรกรรมกู้ชาติ เมื่อครั้งเสียกรุง ศรีอยุธยาครั้งที่ 2 โดยบทประพันธ์แต่งขึ้นใหม่ เป็นบทประพันธ์ประเภทกลอนแปด เพื่อสื่อให้เห็นถึงความเก่งกล้าสามารถของทหารเอกทั้ง 4 ท่าน ที่รบเคียงบ่าเคียงไหล่กับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อครั้งร่วมกันกอบกู้เอกราช โดยแต่ละท่านมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน แนวทางการรบ และแผนการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีอนุภาพและเป็นที่ครั่นคร้ามต่อศัตรูเมื่อรู้ว่าต้องทำการรบกับพระองค์ จากความสามารถดังกล่าวผู้วิจัยจึงประพันธ์บทเพื่อแสดงถึงความสามารถของแต่ละท่าน ดังนี้

ทหารเสือพระเจ้าตาก

(เสียงกังสดาล)

โอม สิโน ราชาเทวะ ชะยะตุภะวัง สัพพะศัตรู วินาสสันติ

-รวักลองศึก-

ปี่พาทย์ทำเพลงกราวกลาง

-ร้องเพลงกราวกลาง-

ขุนทหารชาวยุชชัยใจฉกาจ

ทหารเสือมีชื่อเลื่องลือนาม

สารพัดอาจหาญเรื่องการรบ

มันจงรักภักดีไม่เสื่อมคลาย

คู่บ่าทองคำตากสินถิ่นสยาม

เหล่าไพร่ลูกกลามล้วนวางวาย

อีกครั้งครบกลศึกที่นี้กษัตริย์

มาดมุ้งหมายปราบศัตรูคู่แผ่นดิน

-ร้องเพลงโยนดาบ-

พระยาพิชัยนายทหารชาญสนาม

จนดาบหักรักษาไว้ได้แผ่นดิน

ออกสงครามแก่งดาบสู้ศัตรูสิ้น

ชาติไม่สิ้นไว้ชื่อเลื่องลือมา

-ร้องเพลงเขมรสุดใจ-

พระเชียงเงินเสนาบดีผู้ยิ่งใหญ่

เจ้าตากทรงไว้ใจแต่โรมา

เป็นผู้ให้กลศึกค่าปรึกษา

เก่งกล้าอาจองคู่ทรงธรรม

-ร้องเพลงสิงโต-

หลวงพรหมเสนาผู้กล้ากาจ

แบกปืนไฟปราบศัตรูคู่ราชันย์

แสนองอาจเรียวแรงดุแข็งขัน

เก่งฉกรรจ์ไพร่ไม่ป้าทา

-ร้องเพลงสารถิ-

คนสุดท้ายอาคมขลังพลังฤทธิ์

คงกระพันชาตรีมีวิชา

ชื่อศักดิ์สิทธิ์หมื่นราชเสนาหา

เก่งศาสตรากล้าหาญชาญมรงค์

-ร้องเพลงช้างประสานงา- (ขึ้นเดียว)

ขุนทหารชาญกล้าคู่บารมี

รวมพร้อมเพรียงเคียงบ่ากล้ามรงค์

ทรงศักดิ์ศรีได้ชื่นชมสมประสงค์

ตากสินองค์กษัตริย์จอมราชันย์

(เสียงกังสดาล)

โอม สิโน ราชาเทวะ ชะยะตุภะวัง สัพพะศัตรู วินาสสันติ

โอม สิโน ราชาเทวะ ชะยะตุภะวัง สัพพะศัตรู วินาสสันติ

โอม สิโน ราชาเทวะ ชะยะตุภะวัง สัพพะศัตรู วินาสสันติ

การประดิษฐ์ท่ารำ กระทบวนท่ารำประกอบการสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” เป็นกระทบวน ท่ารำ ประกอบทำนองเพลงกราวกลาง เพลงโยนตาบ เพลงเขมรสุดใจ เพลงสิงโต เพลงสารถิ และเพลงช้างประสานงา ลักษณะของกระทบวน ท่ารำเป็นการรำตีบทตามบทร้องและทำนองเพลง ซึ่งการรำตีบทหมายถึงการรำท่าทางต่าง ๆ เพื่อสื่อความหมายตามบทร้อง การรำตามทำนองเพลงหมายถึงการรำโดยยึดทำนองเพลงเป็นหลัก เพื่อสื่อถึงความพร้อมเพรียงในการใช้อาวุธ โดยผู้วิจัยได้เลือกสรรหรือประดิษฐ์ท่ารำให้ตรงตามความหมายของคำร้องและทำนองนั้น ๆ ในการสื่อสารให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจใน การแสดง ท่ารำที่ปรากฏในการสร้างสรรค์เป็นกระทบวนท่ารำที่มีลีลาท่ารำของการเล่นกระบี่กระบองผสมผสานกับลีลาท่ารำอย่างนาฏศิลป์ไทย เป็นกระทบวนท่ารำที่มืออยู่แล้วและนำมาประยุกต์ผสมผสานให้เป็นกระทบวนท่ารำใหม่ที่มีความสวยงาม และเหมาะสมกับบุคลิกของตัวละคร กระทบวนท่ารำที่ปรากฏอยู่ในการสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” ประกอบด้วย

1. กระทบวนท่ารำที่มีปรากฏในการรำไหว้ครูกระบี่กระบอง ผู้วิจัยได้เลือกท่าที่มีอยู่ในท่ารำไหว้ครูมาประดิษฐ์เพื่อใช้ในกระทบวนท่ารำ เช่น ท่ากุมรำ ท่าตัดหัวเทียน ท่าฟันสิดา ท่าเรียงหมอน เป็นต้น ซึ่งกระทบวนท่าต่าง ๆ เหล่านี้มีปรากฏอยู่ในการสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” เป็นส่วนใหญ่

ภาพที่ 6 ท่ากุมรำ
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 7 ท่าตัดหัวเทียน
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 8 ท่าฟันสิดา
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 9 ท่าเรียงหมอน
ที่มา: ผู้วิจัย

2. กระทบท่ารำที่มีปรากฏในการเล่นกระบี่กระบอง เป็นกระทบท่ารำในการเล่นกระบี่กระบองตามมาตรฐานระเบียบการเล่นที่กำหนดไว้ การใช้อาวุธต่าง ๆ ของการเล่น รวมถึงวิธีปฏิบัติกระทบท่ารำขั้นตอน ได้แก่ การเดิน การฟัน การร่ำอาวุธ กระทบท่ารำที่ปรากฏในการเล่นกระบี่กระบองที่ใช้ใช้ในการแสดงชุด “ทหารเสือพระเจ้าตาก” ได้แก่ ท่าฟันดาบ ท่าลดล่อ ท่าเตรียม เป็นต้น

ภาพที่ 10 ท่าฟันดาบ
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 11 ท่าลดล่อ
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 12 ท่าเตรียม
ที่มา : ผู้วิจัย

3. กระทบท่ารำสร้างสรรค์ขึ้นมาจากการเล่นกระบี่กระบองและทำนาฏศิลป์ไทย การสร้างสรรค์การแสดงชุด “ทหารเสือพระเจ้าตาก” ได้นำกระทบท่ารำและลีลาทำนาฏศิลป์ไทยมาผสมผสานกับท่ารำของการเล่นกระบี่กระบอง เพื่อให้เกิดความสวยงามตามลักษณะของตัวแสดง เช่น ท่าตัวเรา ท่าแผลงศร เป็นต้น หรือการนำเทคนิคลีลาของนาฏศิลป์ไทยมาใช้ เช่น การไว้มือ การกระดกเท้า การจรดเท้า การทอนเท้า เป็นต้น ซึ่งได้นำมาผสมผสานกับท่ารำของการเล่นกระบี่กระบอง เกิดเป็นท่ารำที่มีความสวยงามแต่ยังคงเอกลักษณ์ของท่ารำที่น่าเกรงขามไว้

ภาพที่ 13 ท่าตัวเรา
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 14 ท่าไว้มือ
ที่มา : ผู้วิจัย

การนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ชุดการแสดง

เมื่อผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ชุดการแสดงเสร็จสิ้นแล้วได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการสัมมนา เพื่อนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” วันที่ 28 ธันวาคม 2563 ณ อาคารนาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย จำนวน 3 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทย จำนวน 1 ท่าน พิจารณาผลงานการสร้างสรรค์ ในการนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำแบบประเมินคุณภาพของผลงานสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 ด้านด้วยกัน คือ 1) ด้านท่ารำ 2) ด้านดนตรี 3) ด้านเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การแสดง และ 4) ด้านการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ผลการประเมินคุณภาพของผลงานสร้างสรรค์ในการจัดสัมมนาครั้งนี้ ด้านที่ได้รับผลการประเมินสูงสุด คือ ด้านที่ 4 รายการประเมินการสร้างสรรค์ชุดการแสดง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.0 คิดเป็นร้อยละ 100 อยู่ในระดับ มากที่สุด และด้านที่ได้รับผลการประเมินน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 3 รายการประเมินเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การแสดง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 คิดเป็นร้อยละ 85.6 อยู่ในระดับ มาก คุณภาพในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 คิดเป็นร้อยละ 95.2 อยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบการสร้างสรรค์การแสดง นำไปสู่การพัฒนาสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” เป็นการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ด้านนาฏศิลป์ไทยบนพื้นฐานของเหตุผล โดยได้รับแรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์การก่อกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและทหารเอกคู่พระทัย เพื่อเทิดพระเกียรติพระองค์และสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยมีแนวคิดหลักที่สื่อให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์และทหารเอกคู่พระทัย โดยได้แต่งคำประพันธ์พร้อมทั้งบรรจเพลงร้องให้เหมาะสมกับตัวละคร และมีผู้แสดงเป็นผู้สื่อความหมายและเรื่องราวต่อผู้ชม ซึ่งมีกระบวนการท่ารำเป็นการรำตีบทตามบทร้องและทำนองเพลง ลักษณะกระบวนการท่ารำมีความแรงของพลังมากทำให้ท่าทางของผู้แสดงดูแข็งแรง คล่องแคล่ว ว่องไว รวมทั้งมีการใช้จังหวะที่หนักแน่นของการเก็บและการกระทบจังหวะ ทำให้ผู้แสดงได้แสดงออกถึงบุคลิกลักษณะของตัวละครที่เป็นนักรบได้ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดในการเคลื่อนไหวของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543) ที่กล่าวว่า ในขณะที่ผู้แสดงเคลื่อนไหวมีการใช้พลังเกิดขึ้นการเคลื่อนไหวด้วยพลังที่แรงมาก ๆ ย่อมทำให้เกิดการกระทบกระชังแรง แข็งแรง รุกข์ และการที่ผู้แสดงเน้นด้วยจังหวะที่สม่ำเสมอทำให้เกิดความรู้สึกสมดุล คงที่ และหนักแน่น ผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการท่ารำให้สอดคล้องกับความหมายของคำประพันธ์ซึ่งเป็นร้อยกรองประเภทกลอนแปด โดยใช้กระบวนการท่ารำกระบองผสมผสานกับท่ารำนาฏศิลป์ไทย มีการออกแบบการแปรแถวที่หลากหลายทำให้เกิดความน่าสนใจชวนติดตาม ทำให้การแสดงไม่น่าเบื่อหน่าย สอดคล้องกับ ประทิน พวงสำลี (2514) ซึ่งกล่าวถึง การแปรแถวว่า เป็นกลวิธีที่ทำให้แถวเปลี่ยนแปลงเป็นรูปลักษณะต่าง ๆ สาเหตุของการแปรแถวเพื่อเปลี่ยนอิริยาบถ ทำให้ผู้ชมไม่เกิดความเบื่อหน่าย ชวนติดตามตลอดชุดการแสดง แต่ยังคงเน้นเรื่องความสมดุลเป็นหลักในการออกแบบใช้พื้นที่เวทีในการแสดง โดยใช้กลางเวทีเป็นแกนแบ่งด้านซ้ายและขวา ด้านหน้าและหลัง นอกจากนี้การแปรแถวของผู้แสดงยังมีการเคลื่อนตำแหน่งสลับเปลี่ยนกันทั้งด้านหน้าและหลัง ซึ่งใช้หลักการเคลื่อนที่เป็นลายเส้น มีทั้งเส้นตรงและเส้นโค้ง มีการสลับขึ้นหน้าลงหลัง สลับซ้ายขวาอย่างพร้อมเพรียงกัน ให้ความรู้สึกจริงจัง

แนวนั้น และอ่อนไหวในบางโอกาส สอดคล้องกับสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ที่กล่าวว่า เส้นคือทางเดินของจุด ที่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบ เส้นมี 2 ชนิด คือ เส้นตรงและเส้นโค้ง เส้นตรงให้ความรู้สึกจริงจัง เฉียบขาด แน่นแน่น ส่วนเส้นโค้งให้ความรู้สึกอ่อนไหว ไม่แน่นอน เครื่องแต่งกาย เป็นองค์ประกอบสำคัญในการแสดง ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดในการออกแบบเครื่องแต่งกายจากประวัติศาสตร์ที่สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของมนุษย์ มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับการแสดง สีของเครื่องแต่งกายใช้สีเลียนแบบเครื่องแต่งกายของทหารโบราณ ประกอบด้วย สีดำหมายถึงความเสียสละ สีแดงหมายถึงความกล้าหาญ สีน้ำเงินหมายถึงความสง่างาม สีเขียวหมายถึงความสดชื่น สีชมพูเข้มหมายถึงความสดใส และสีส้มหมายถึงความเจิดจ้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ที่กล่าวว่าสีมีผลต่อความรู้สึกของมนุษย์โดยทั่วไป สีที่สด เช่น แดงสด เหลืองสด เขียวสด จะให้ความรู้สึกเร้าใจ สดใส กระปรี้กระเปร่า สีที่ทึบ เช่น น้ำเงินเข้ม น้ำตาลเข้ม ม่วงเข้ม จะให้ความรู้สึกหนักและขรึม

ข้อเสนอแนะ

จากการสร้างสรรค์พบว่า การสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ สามารถนำความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์ และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในระยะหนึ่งกับประสบการณ์การร่วมฝึกซ้อมการแสดง การควบคุมและกำกับการแสดงที่สะสมมา ใช้เป็นแนวคิดและกระบวนการการสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับท่วงทำนองและ บทร้องที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ การศึกษาค้นคว้ารูปแบบการแสดงที่เป็นมาตรฐานอย่างเข้าใจนำไปสู่การสร้างสรรค์ขึ้นเป็นผลงานทางการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่ทรงคุณค่าได้อย่างมีหลักการและเหตุผล การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” ผู้วิจัยพบว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างดี คือการรับฟัง เพื่อวิเคราะห์นำมาปรับปรุง ความรอบคอบและชัดเจนในข้อมูลที่ใช้เป็นสิ่งสนับสนุนงานสร้างสรรค์ การทำกรอบแนวความคิดในการสร้างสรรค์ทำให้การดำเนินงานไม่หลงทางเมื่อมีข้อมูลที่เหมือนและแตกต่างกัน ตลอดจนมีความอดทนในการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอเป็นผลให้รู้จักการทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกับผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็น ความแตกต่างทางความคิด มุมมองที่หลากหลาย ส่งผลให้งานสร้างสรรค์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ทหารเสือพระเจ้าตาก” ได้ผ่านการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย ด้านการต่อสู้กระบี่กระบองและดนตรีเป็นที่น่าพอใจ และทรงคุณค่าอีกชุดการแสดงหนึ่ง สำหรับผู้ที่สนใจการสร้างสรรค์ชุดการแสดงเทิดพระเกียรติ หากมีการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประเทศไทย จะพบว่ามีความสำคัญหรือกลุ่มบุคคลที่มีความกล้าหาญ เสียสละ เพื่อรักษาไว้ซึ่งแผ่นดินให้เราได้อยู่อาศัยอย่างมีความสุขในปัจจุบันเป็นแนวทางหรือรูปแบบการสร้างสรรค์ที่ใช้ในการแสดงที่เป็นมาตรฐาน และเป็นข้อมูลทางวิชาการเพื่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คุรุสภา. (2512). *ประชุมพงศาวดารกรุงธนบุรีภาคที่ 65*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดลิแมร์.
- นิติ เอี้ยวศรีวงศ์. (2536). *การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- _____. (2542). *การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ประทีน พวงสำลี. (2514). *หลักนาฏศิลป์*. พระนคร: ไทยมิตรการพิมพ์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). *นาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.